

Nazwy własne w literaturze dziecięcej Rogera Hargreavesa w tłumaczeniu Marcina Wróbla

Izabela Łuc

Uniwersytet Śląski

ORCID: 0000-002-0899-5802

Proper Names in Roger Hargreave's Children's Literature in Marek Wróbel's Translation

ABSTRACT: The subject of the analysis presented in the article were personal names and toponyms derived from 42 stories by Roger Hargreaves addressed to children aged 4–6. The description of proper names in the British writer's works is based on the assumption that the translator fully understood and faithfully reflected the author's intentions, taking into account the functionality of the cycle of stories and the age of the recipient, and that his goal was to faithfully translate the senses contained in the semantics/sound of the created onyms. The study aimed to capture the mechanisms of creating proper names and the ways of introducing onyms into the text. The article also describes an onymic strategy consisting of a syntactic and semantic juxtaposition of

anthroponyms with toponyms which serves to complete the characterisation of the heroes and the construction of the literary world. The names extracted from Hargreaves's works were considered in terms of their textual and semiotic structures, in both the motivational and pragmatic dimensions. A semantic-pragmatic analysis of the names showed that the onyms invented by the author/translator were created as series. Within the creative models used by him, the following stand out due to their frequency: names derived using suffixes, names created with the use of an appellative used specifically for naming people – *pan* [mister], formations composed with the lexeme *mały* [small] and items created by means of onymisation.

KEYWORDS: naming motivation, personal names, children's literature, onymic strategy, toponyms.

CONFLICT OF INTEREST STATEMENT: The author declares that there were no conflicts of interest in this study.

AUTHOR'S CONTRIBUTION: The author assumes sole responsibility for: preparing the research concept of the article, the way it is presented, developing the method, collecting and analyzing data, formulating conclusions, and editing the final version of the manuscript.

---

1. Wprowadzenie

Roger Hargreaves jest autorem cyklu 81 opowiadań o emocjach, adresowanych do dzieci w wieku 4–6 lat. Tytuły opowiadań¹ są zapowiedzią opisywanych w nich emocji, które identyfikują głównych bohaterów i ich cechy charakteru. „Znaczącą”² nazwę osobową, użytą jako ideonim, dziecięcy odbiorca z łatwością skojarzy z fikcyjną postacią, której zachowanie, a także sytuacje, jakie ta przeżywa, może zestawiać z własnymi doświadczeniami.

Każda z opowieści przebiega wedle określonego schematu: **prezentacja bohatera** (= **nazwa osobowa** + **nazwa miejsca** – dopełniające się znaczeniowo; obie o czytelnym dla dziecięcego adresata motywacjach) + **opis zdarzeń** + **wymowna puenta**.

Interpretując onimy literackie jako element świata przedstawionego, komponent przestrzeni komunikacyjnej i środek stylistyczny, element tekstotwórczy i składową utworu, narzędzie uatrakcyjniające percepcję i recepcję utworów oraz nośnik wartości i znaczeń, który należy analizować wraz z kontekstem³, przedmiotem artykułu uczyniono analizę 84 nazw własnych (68 antroponimów

- 1 Por. tytuły 42 opowiadań wydanych w latach 2018–2020 nakładem wydawnictwa Egmont, które stały się przedmiotem analizy: *Mała Buntownicza* (MBun), *Mała Cichotka* (MCich), *Mała Czarodziejka* (MCzar), *Mała Despotka* (MDes), *Mała Dziwaczka* (MDzi), *Mała Gimnastyczka* (MGim), *Mała Gwiazdeczka* (MGwi), *Mała Kłopotka* (MKł), *Mała Konstruktorka* (MKon), *Mała Mądrala* (MMąd), *Mała Paskudka* (MPas), *Mała Pomocnica* (MPom), *Mała Przylepa* (MPrzy), *Mała Spóźnialska* (MSpoz), *Mała Straszka* (MStr), *Mała Szczęściarka* (MSzcz), *Mała Ślicznotka* (MSli), *Mała Uparcieszka* (MUpa), *Mała Wstydnisia* (MWst), *Mała Złościana* (MZło); *Pan Bałagan* (PBał), *Pan Bystrzak* (PBy), *Pan Cichutki* (PCich), *Pan Dobry* (PDo), *Pan Drobiażdżek* (PDro), *Pan Fajny* (PFaj), *Pan Figlarz* (PFig), *Pan Galareta* (PGal), *Pan Halasek* (PHal), *Pan Kichaczek* (PKich), *Pan Leniuszek* (PLen), *Pan Łakomczuch* (PŁa), *Pan Łaskotkiewicz* (PŁas), *Pan Nonsensek* (PNon), *Pan Pośpiech* (PPos), *Pan Radosny* (PRad), *Pan Siłaczek* (PSił), *Pan Siniaczek* (PSin), *Pan Tyka* (PTyk), *Pan Wściubiaczek* (PWsc), *Pan Zapominalski* (PZap), *Pan Zmartwiony* (PZma). Tytułom opowiadań przypisano skróty, którymi oznaczono pochodzące z nich przykłady wykorzystywane podczas analizy nazw bądź przy wyjaśnianiu ich kontekstowego użycia. Zważywszy na ograniczenia redakcyjne, zdecydowano, by na końcu artykułu nie zamieszczać wykazu danych bibliograficznych poszczególnych utworów, poprzestając na przedstawionym tu spisie.
- 2 Por.: „Nazwa konotująca to [...] nazwa, której użycie nie ogranicza się do wyzyskania podstawowej funkcji identyfikacyjno-dyferencyjnej (a niekiedy jest zupełnie od niej oderwane), lecz polega na aktualizacji dodatkowego ładunku semantycznego, dopełniającego podstawową dla nazwy wartość denotacyjną” [Kosyl 1978: 134].
- 3 Por.: „Obszar znaczenia nazwy [...] zależy od jej kontekstowego użycia i jest każdorazowo aktualizowany w lekturze, do której czytelnik wnosi swoje doświadczenie (także lekturowe)” [Graf 2015: 255]; podobnie pisze Aleksandra Cieślukowa: „dzieło podczas lektury wchodzi w nowy kontekst, czytelnik wprowadza je bowiem w obręb swojego języka, poprzez niego je interpretuje” [Cieślukowa 1993: 39].

i 16 toponimów) pochodzących z 42 opowiadań Hargreavesa przełożonych na język polski przez Marcina Wróbla⁴.

Opis nazw własnych wyekscerpowanych z przekładu cyklu opowiadań brytyjskiego pisarza oparto na założeniu, że tłumacz⁵ „kształtuje nie tylko dzieło literackie, które przekłada, lecz także tworzy ogólny obraz literatury danego kraju lub kręgu kulturowego” [Nowak 2017: 151], a w działaniu tym „zobowiązany jest przekazać stylistykę imienia własnego, jego znaczącą pozycję i rolę w świecie przedstawionym zgodnie z intencją autora” [Nowakowska-Kempna 1978: 100]. Zarówno te przesłanki, jak i przyjęte za Arturem Gałkowskim rozumienie pojęcia *tłumaczenie*⁶ wytyczyły podstawy do analizy i interpretacji nazw własnych w komunikacji literackiej Hargreavesa. Na tej podstawie podjęto próbę sformułowania wniosków na temat kreacji literackich onimów w jego twórczości, a także ich znaczenia i (kon)tekstualnej funkcji.

W obszar dociekań badawczych wpisano dwa nadrzędne cele:

- a) opis mechanizmów kreacji nazw osobowych i toponimów łącznie z omówieniem ich funkcji wydobywanych w kontekście⁷;
- b) prezentację strategii komunikacyjnej służącej dopełnianiu charakterystyki bohaterów oraz oddającej swoistość świata przedstawionego.

Kierując się wskazówkami onomastów⁸ na temat sposobów analizy i interpretacji onimów literackich oraz uwzględniając kompleks czynników związanych z charakterem materiału badawczego⁹, determinujących przyjęcie odpowiednich założeń teoretycznych i metodologicznych [por. Graf 2011, 2015b], zdecydowano, że zgromadzone nazwy zostaną rozpatrzone na płaszczyznach:

- 4 Marcin Wróbel – urodzony w latach 70. tłumacz znany pod pseudonimem Marceli Szpak, literaturoznawca, dziennikarz, autor ponad 100 przekładów z zakresu literatury pięknej.
- 5 Zob.: „Tłumacz nie jest nigdy fotografem pierwowzoru, jak twórca nie jest fotografem rzeczywistości” [Szymdłowa 1955: 125].
- 6 „[...] ustanawianie odpowiednika o identycznym bądź zbliżonym (interpretacyjnym) znaczeniu w języku docelowym (w przypadku NW co najmniej znaczeniu funkcjonalnym – deiktycznym, ale także konotacyjnym i referencyjnym) [...]” [Gałkowski 2018: 136].
- 7 Por. sposób analizy nazw wykorzystywany przez Małgorzatę Dawidziak-Kładoczną [2015].
- 8 W trakcie doboru narzędzi badawczych uwzględniono opinie i postulaty Adama Siwca [2018: 33], Ewy Rzetelskiej-Feleszko [1993: 25] oraz Kazimierza Rymuta [1993: 17].
- 9 Mam tu na myśli przyjętą przez autora opowiadań konwencję gatunkową, funkcjonalność utworów i ich dostosowanie do wieku odbiorców, kontekst, w którym się pojawiły, styl i koncepcję twórczą oraz cały kompleks czynników związanych z problemem przekładalności onimów w dziele literackim, mechanizmami i rodzajami ich transpozycji i adaptacji, o których wzmiankowano w rozlicznych pracach analityczno-badawczych [por. np.: Szymdłowa 1955, Venuti 1995, Perek 1997, Tabakowska 1999, Dziuban 2009, Szczęsny 2011, Wolnicz-Pawłowska 2014, Hejwowski 2015, Saganiak 2016, Lewicki 2017, Nowak 2017, Szczęsny 2017, Gałkowski 2018, Seweryn 2021, Szczęsny 2021].

motywacyjnej i pragmatycznej [por. Rutkiewicz-Hanczewska 2023: 21] pod kątem ich struktur tekstowych i semiotycznych.

2. Mechanizmy tworzenia i funkcje nazw własnych w literaturze dziecięcej Rogera Hargreavesa

Charakterystycznym elementem wyróżniającym przetłumaczone opowiadania Hargreavesa jest sposób odwzorowania nieistniejącego świata i jego składowych oparty na konfiguracji znaczeń i wartości znanych adresatom z doświadczeń komunikacyjnych. Wprzęgane w przestrzeń literacką onimy kodują i kumulują różne znaczenia, pełniąc też określone funkcje strukturalne, semantyczne i syntaktyczne podporządkowane pragmatyce tekstowej.

Przełożone na język polski nazwy rozwijają wrażliwość poznawczą i wiedzę odbiorców, zaspokajają naturalną ciekawość, przenoszą w krainę wyobraźni i fantazji, wspierają proces kojarzenia, stymulując wszechstronny rozwój.

2.1. Nazwy osobowe

Zebrany zestaw nazw osobowych pokazuje, że określenia motywowane apelatywami, wyróżniające bohaterów pierwszo- i drugoplanowych, wpisują się w grupę nazw seryjnych. O występowaniu tego zjawiska stanowi powtarzalność funkcjonalnych mechanizmów (technik nominacyjnych) użytych w akcie kreacji onimów oraz ich frekwencja¹⁰.

2.1.1. Nazwy osobowe charakteryzujące głównych bohaterów opowiadań

Wśród antroponimów przypisanych głównym bohaterom wyróżniają się struktury derywowane sufiksalnie. Formacje żeńskie (18 nazw zestawionych) zawierają w podstawach leksem *mały* (o znaczeniu deminutywnym), a formacje męskie (22 nazwy) komponowane są przy pomocy apelatywu wyspecjalizowanego w nazywaniu ludzi – *pan* – oraz przydawki właściwościowej¹¹.

Nazwy żeńskie derywowane sufiksalnie powstały przy użyciu prostych i złożonych formantów, tworzących głównie formacje deminutywno-hipokorystyczne. Najbardziej produktywne wśród tych onimów są feminatywy powstałe przez dodanie formantu *-ka* do rzeczownika męskoosobowego – *Mała Czarodziejka*, *Mała Despotka*, *Mała Gimnastyczka*, *Mała Konstruktorka*, *Mała Szczęściarka* (alternacja *rz : r*, zob. *szczęściarz : szczęściara*) – i rzeczownika

10 Por. tezy na temat „tekstu jako przestrzeni” oraz „produktywności tekstowej” onimów, które wykazują właściwość decydowania o wyborze tworzących opis leksemów i oddziałują na kształt kontekstu [Graf 2003: 26].

11 Warto dodać, że w obu typach kreacji owe leksemy zostały wtórnie przeniesione do kategorii nazw własnych.

niemęskoosobowego (*Mała Buntownicza, Mała Dziwaczka, Mała Kłopotka, Mała Paskudka, Mała Straszka*). Za okazjonalne kreacje uznać można nazwy urabiane przy użyciu formantów złożonych *-eczka* (*Mała Gwiazdeczka*), *-otka* (*Mała Cichotka, Mała Ślicznotka*).

Do kreacji nazw żeńskich z wykładnikami augmentatywności tłumacz użył formantu *-alska* (por. *Mała Spóźnialska*); cztery z nazw – por.: *Mała Uparciuszka* < *uparciuch* (*ch : sz*), *Mała Pomocnica* < *pomocnik* (*k : c*), *Mała Złośnica* < *złośnik* (*k : c*), *Mała Wstydnisia* < *wstydniś* < *wstydnny* – stanowią efekt derywacji paradygmatycznej¹².

Kilka określeń – *Mała Cichotka, Mała Kłopotka, Mała Straszka, Pan Nonsensek, Pan Wściubiaczek* – charakteryzujących główne postaci opowiadań tworzy grupę neologizmów nazewniczych, wzorowanych na twórczości językowej dzieci w wieku przedszkolnym; nazwy te, w odniesieniu do ich struktury, pełnią funkcję kreatywną.

W zbiorze nazw męskich można wskazać też formacje derywowane semantycznie. Onimy te w sposób bezpośredni (*Pan Dobry, Pan Fajny, Pan Łakomczuch, Pan Pośpiech, Pan Zmartwiony*) lub metaforyczny (*Pan Galareta* → ‘trzęsie się ze strachu jak galareta’ → jest bojaźliwy) przywołują cechy bohaterów; okazjonalnie charakteryzują też ich wygląd, por. *Pan Tyka*.

Wśród nazw męskich, podobnie jak w wypadku formacji żeńskich, dominują twory derywowane sufiksalnie, zawierające silny ładunek ekspresywny. Tłumacz stworzył je za pomocą 7 formantów: *-aczek* (*Pan Kichaczek, Pan Wściubiaczek*), *-ak* (*Pan Bystrzak*), *-alski* (*Pan Zapominalski*), *-arz* (*Pan Figlarz*), *-ek* (*Pan Drobiażdżek, Pan Halasek, Pan Leniuszek, Pan Nonsensek, Pan Siłaczek, Pan Siniaczek*), *-ewicz* (*Pan Łaskotkiewicz* i nazwa zbiorowa *Łaskotkiewiczze*), *-utki* (*Pan Cichutki*).

Polskojęzyczne odpowiedniki nazw osobowych wymyślonych przez Hargreavesa (formacje powstałe poprzez derywację sufiksálną oraz neologizmy nazewnicze), powielając zachowania komunikacyjno-językowe praktykowane na co dzień, ułatwiają odbiorcy zrozumienie znaczeń przekazu, pisarzowi zaś – umożliwiają realizację koncepcji twórczej w przekładzie.

Nazwy te, umiejętnie wpisane w kontekst wypowiedzi, oddają bogatą skalę uczuć i emocji, umożliwiają pełną charakterystykę bohatera zapisaną w komentarzu autorskim, w opisie, dialogu i monologu. Wykorzystana strategia sprawia, że formalna motywacja, wspomagana semantyczną, zyskuje na czytelności – nazwy osobowe stają się zrozumiałe dla dziecięcego adresata, a intencjonalnie wpisane w kontekst, obok funkcji nominacyjnej i ekspresywnej, pełnią

12 Stosowane skróty i symbole: *pot.* – potocznie; < – pochodzi od; → – konotuje znaczenia.

też funkcję ludyczną (humorystyczną)¹³, służąc wyrażeniu stosunku autora do fikcyjnych postaci, do ich oceny dokonywanej przez pryzmat wyborów i zachowań bohaterów.

Nazwy w formie zestawień, zawierające w podstawach określenia *mały* i *pan*, dodatkowo wyróżniają i różnicują świat dzieci oraz świat dorosłych, stwarzają dystans; podkreślają różnicę wieku i statusu społecznego.

Analizując nazwy osobowe w literaturze, nie można pominąć kwestii motywacji semantycznej¹⁴ (rozbudowanej formy wypowiedzi zawierającej określony typ znaczeń), która w przetłumaczonych utworach Hargreavesa odślania się w postaci parafrazy motywacyjnej, wtórnie uzasadniającej trafność przypisania nazwy bohaterowi.

Na podstawie translacji można wywnioskować, że jedną z obecnych w opowiadaniach strategii onimicznych jest strategia definiowania nazwy osobowej. Motywacja nazewnicza pojawia się na początku opowiadań – por.: „Mała Uparciuszka była – co nietrudno sobie wyobrazić – strasznie uparta. Gdy coś sobie postanowiła, to nie było od tego odwrotu” – oraz w ich zakończeniu: „Cóż więcej tu dodać... Poza tym, że teraz już wiecie, jak straszliwie uparta jest Mała Uparciuszka. Uparta aż do samego końca... Aż po kres tej opowieści” [MUpa]. Tym sposobem, realizując fabułę, opisując wydarzenia i zachowania bohatera, podtrzymuje się znaczeniowy aspekt nazwy. Zastosowany zabieg porządkuje tok myślenia odbiorcy, ułatwia wydobywanie myśli i sensów oraz wyciąganie z tekstu stosownych wniosków.

Opierając się na przekładzie, możemy również stwierdzić, że motywacja nazewnicza wpisana zostaje w pośrednie i bezpośrednie formy charakterystyki bohaterów, a tłumacz, chcąc spotęgować efekt odbiorczy, wyzyskuje w tekście wartościujące komponenty stylistyczne. W tym celu, odślaniając motywację nazewniczą w przestrzeni komunikacyjnej jednego utworu, wielokrotnie przywołuje się podstawę apelatywną nazwy lub jej derywat (por. przykłady [1–5]), używa form adresatywnych i wyliczeń, stosuje anafory (por. przykłady [1] i [3]), wykorzystuje paralelizmy składniowe (por. przykłady [1] i [3]),

13 Por.:

- Witam! – zawołał pan Bystrzak. – Jestem Najbystrzejszą Osobą na Świecie!
- Doskonale! – wysapał pan Zapominalski. – Proszę więc mi powiedzieć, jak się nazywam. – Uśmiechnął się nieśmiało. – Bo zapomniałem – wyjaśnił. [...]
- Niestety nie wiem – przyznał. – Dopiero co się poznaliśmy.
- To raczej niezbyt mądre, prawda? – obruszył się pan Zapominalski i powędrował w swoją stronę. [PBys]

14 Problem motywacji nazewniczej w twórczości Hargreavesa uznać można za złożony i wart odrębnego omówienia.

imituje odpowiedzi na pytania (przykład [1]), przytacza zachowania bohaterów (por. przykłady [1] i [2]) czy puentuje wypowiedź (przykład [1]). Dzięki zastosowanym działaniom przekonuje się odbiorców do trafności wyboru nazw osobowych przypisanych fikcyjnym postaciom¹⁵.

- [1] *Bywacie czasem **paskudni**? Zalóżę się, że tak! A Mała Paskudka była **paskudna przez cały czas!** [...] A potem **paskudnie się uśmiechnęła.** – Idealny dzionek, żeby coś **spaskudzić!** – zawołała. [...] **Mała Paskudka** straciła mu z głowy cylinder. A potem go zdeptała! [...] Potfukła mu okulary! **Taka była paskudna!** [MPas]¹⁶*
- [2] **Spóźniona** na to. **Spóźniona** na tamto. **Mała Spóźnialska** spóźniła się na wszystko. *Na przykład: Wiecie, gdzie spędziła ostanie święta Bożego Narodzenia? W domku [...]. A wiecie, kiedy je obchodziła? 25 stycznia! **Miesiąc później!** Inny przykład: Wiecie, kiedy **Mała Spóźnialska** zaczęła wiosenne porządki w Chatce Rannego Ptaszka? Latem! **Trzy miesiące po czasie!** [MSpoz]*
- [3] *Tylko... **Pan Leniuszek, jak to on, nie wstaje rano, jak wy czy ja.** Wychodzi z łóżka dopiero w południe! [...] I... **Pan Leniuszek, jak to on, nie je obiadu w południe, jak wy czy ja.** Zjada go dopiero na kolację! [MSpoz]*
- [4] *Oho... Ludzie zwykli mówić: – Nadchodzą **kłopoty.** I wiecie, kto wtedy nadchodził? No właśnie! **Mała Kłopotka.** I **wszystkie kłopoty,** jakie sprawiała. [MKło]*
- [5] *Tymczasem **Mała Kłopotka,** która przyglądała się wszystkiemu zza drzewa, radośnie zatarła ręce. – **Och, ależ ja lubię sprawiać kłopoty!** – zachichotała. **Taka była wredna!** [MKło]*

Przytoczone przykłady wypowiedzi, dopełniające znaczenie motywacji formalnej nazw, pokazują, że tłumacz, chcąc dostosować formę przekazu do wieku odbiorców, w sposób szczególny dba o semantyczne detale, aby uczynić wypowiedź zrozumiałą. Działania te potwierdzają też pomysłowość zarówno autora, jak i tłumacza tekstu w zakresie komponowania różnych wariantów

¹⁵ W tekście widoczna jest też intencjonalna kompilacja tych środków wyrazu.

¹⁶ Przy pomocy pogrubienia wyróżniono analizowane onimy i motywujące je wyrazy bądź zdania; przy pomocy kursywy – inne jednostki językowe tworzące wypowiedź, również będące przedmiotem opisu.

odslony motywacji powiązanej z aktem kreacji nazw wyróżniających bohatera spośród innych.

Zebrany materiał onimiczny pokazuje też, że dopełniając motywacji formalnej nazw osobowych, wykorzystuje się różne środki wyrazu – pytania otwarte i znaki przestankowe, wykrzyknienia, mowę zależną i niezależną – które czynią teksty bardziej atrakcyjnymi i przystępnymi dla dziecięcego odbiorcy.

2.1.2. Nazwy osobowe indywidualizujące bohaterów drugoplanowych i epizodycznych

W zbiór nazw indywidualizujących postaci drugoplanowe i epizodyczne barwnie wpisuje się 28 formacji, które w większości powielają przywołane uprzednio tendencje czy preferencje autora w zakresie kreacji onimów. W struktury 18 nazw seryjnych włączono określenie *pan*, użyte też jako wykładnik formalny antroponimów charakteryzujących bohaterów pierwszoplanowych, z tą jednak różnicą, że nie wykorzystuje się ich jako wtórnie przeniesionych do kategorii nazw własnych.

Spora część określeń onimicznych stworzonych dla postaci drugoplanowych stanowi efekt przekształcenia nazwy pospolitej w nazwę własną, por.: *pan Boczek*, *pan Bufon*, *pan Czysty*, *pan Harówka*, *pan Pędzel*, *pani Praczką*, *pan Schludny*, *pan Trud*, *pan Znaczek*, *pan Znój*¹⁷.

W celu wyróżnienia jednego z bohaterów drugoplanowych okazjonalnie wykorzystuje się nazwisko *Robinson* (por. *pan Robinson*) oraz przezwisko – por.: „Zamyślony Czarodziej (który, tak się składa, miał na imię Czarek) niespiesznie ruszył do domu” [MDes] – którego znaczenie autor wyjaśnia poprzez zamieszczoną w nawiasie informację.

Obok nazw przypisanych bohaterom epizodycznym pojawiły się też onimy komponowane słowotwórczo, które stworzono przy pomocy siedmiu formantów, por. kreacje męskie urobione z użyciem sufiksów: *-alski* (*pan Czepialski* < *czepiać się* w znac. ‘mieć o wszystko do wszystkich pretensje’), *-ek* (*pan Zawrotek* < *zawracać*), *-ny* (*pan Stadny* < *stado*), oraz struktury żeńskie utworzone przez dodanie formantów: *-owa* (*pani Okruszkowa*), *-owska* (*pani Paczkowska*).

Wśród onimów komponowanych słowotwórczo na szczególną uwagę zasługuje nazwa *pan Niemożliwek* → ‘ktoś, kto „radził sobie z niemożliwymi rzeczami”’ [MPas]; ‘ktoś, kto „potrafił tak niemożliwe rzeczy, jak stać się niewidzialnym”’ [MPas], której znaczenie zostało szczegółowo objaśnione dzięki ujawnieniu wyjątkowej umiejętności postaci – bycia niewidocznym – i jej mocy pouczania głównej bohaterki za złe zachowanie: brak empatii, pokory i złośliwość

17 Nazwy te pojawiają się głównie w narracji i w opisach wydarzeń.

(*Niemożliwek* ścisnął *Małą Paskudę* za nos, gdy ta czyniła innym coś złego lub to planowała).

W fabule jednego z opowiadań pojawiła się oryginalna nazwa nawiązująca do profesji bohatera: *doktor JużCiLepiej*¹⁸. Ta kontaminacja nazewnicza – zawierająca w swojej podstawie formułę *już ci lepiej* (w znaczn. ‘czy lepiej się czujesz?’), która motywuje onim – kiedy wykorzystywana jest w nieoficjalnych kontaktach komunikacyjnych, ewokuje skojarzenia z wyróżnianą postacią: lekarzem dbającym o stan zdrowia pacjenta.

Charakterystyka bohaterów drugoplanowych odbywa się też za pośrednictwem motywacji formalnej nazw – apelatywnych wykładników przywołujących określone typy znaczeń, por. strukturę *pan Trud* → ‘osoba trudząca się czymś, także – robiąca coś z dużym wysiłkiem’ → ‘napracować się // angażować się w jakieś działanie oraz formację *pan Zawrotek* < *zawracać* → skutek zapominania o czymś decyduje o powrocie do punktu wyjścia.

Analiza zebranego materiału skłania do stwierdzenia, że swoistość nazw własnych w opowiadaniach o emocjach wynika z fabuły utworów. Przykładowo: w utworze *Mała Dziwaczka* czytelnik poznaje dwóch bohaterów epizodycznych – *Pana Głaba* i *Pana Kuku Na Muniu* – którzy z rąk *króla Absurdii* otrzymali *Puchar Bezsenskowa* „za najbzdurniejszy pomysł na świecie” [MDziw]. Obie pejoratywnie naznaczone nazwy (komponowane od apelatywów wywodzących się z leksyki potocznej¹⁹) odwołują się do pola znaczeniowego GŁUPOTA, DEFEKT MYŚLENIA i są czytelne dla dziecięcego odbiorcy.

Niektóre z antroponimów identyfikujących postaci drugoplanowe zawierają w podstawach metaforyczne określenia zawodów, o których autor wzmiankuje w narracji lub które przywołuje w trakcie opisywanych wydarzeń, por.: *dziadek Trocina* – miejscowy cieśla [PWsc], *pan Boczek* – rzeźnik [PHał], *pan Znaczek* – listonosz [PŁa], *pan Stadny* – rolnik [PWsc], *pan Pędzel* – malarz [PWsc], *pani Okruszkowa* – pracownica piekarni [PHał], *pani Paczkowska* – pracownica poczty [PZa], *pani Pracznica* [PWsc] – właścicielka miejscowej pralni.

Jedną z nazw – *król Absurdii* – wykorzystano, odwołując się do konwencji baśniowej, w celu wyróżnienia epizodycznej postaci opowiadania, która włądała fikcyjną krainą.

W cyklu przetłumaczonych opowiadań Hargreavesa rola bohaterów drugoplanowych i epizodycznych jest niebagatelna. Wymyślone dla tych postaci nazwy, umiejętnie wpisane w strukturę tekstu, sprzyjają wymowie opisywanych historii

18 W języku polskim funkcjonuje podobna kontaminacja, por. *doktor Ojboli*.

19 Por. *Głab* < pot. *być głabem* → pogardliwe o ograniczonym intelektualnie człowieku; pot. *mieć kuku na muniu* ‘mieć nie po kolei w głowie’; tu → żartobliwie o człowieku, który irracjonalnie się zachowuje.

i wydobywaniu z kontekstu odpowiednich skojarzeń; służą też zrozumieniu treści przekazu i kształtowaniu kompetencji komunikacyjnych.

2.2. Toponimy

Z cyklu analizowanych opowiadań wyekscerpowano 16 toponimów wyróżniających fikcyjną przestrzeń. Większość z nich (11 formacji) tłumacz stworzył za pomocą derywacji sufiksальной.

Do kompozycji nazw miejscowych użyto trzech formantów: *-ica*, por. *Zimnica* [PKich]; *-owo*, por.: *Bystrzakowo* [PBys], *Maciupkowo* [MGwi], *Mrozowo* [MUPa]; *-owice*, por.: *Móźgowice* [MMąd], *Łoskotowice* [PHał].

W grupie toponimów można wyróżnić konektywy zawierające w podstawie rozszerzenie/interformant *-k-*, por.: *Bezsenkowo*²⁰ [MDziw], *Dobrotkowo* [PDob], *Migotkowo* < *migotać* [MGwi], *Nonsenkowo* [PNon], *Okropkowo* [PDob] oraz *domek Straszkowo* [MStr], które ze względu na swój kształt pełnią w tekście funkcję kreatywną.

Dwie nazwy – *Mrozowo* i *Zimnica* – odnosząc się znaczeniowo do temperatury panującej w opisywanych miejscach, akcentują w kontekście wypowiedzi pejoratywny wydzźwięk literackich onimów²¹; podobnie toponimy *Nonsenkowo* i *Okropkowo*, stanowiące kreacje opozycyjne znaczeniowo do określeń *Bystrzakowo*, *Dobrotkowo*, *Móźgowice*, które konotują pozytywne skojarzenia.

Pozostałe formacje swoiście wyróżniają miejsca zamieszkania bohaterów, por. nazwy derywowane semantycznie: *willa Niezapominajka* [PZa], *Krzywa Knieja* [MDzi], *Chatka Rannego Ptaszka* [MSpoz].

Na szczególną uwagę zasługuje też zestawienie nazewnicze *Chatka Abrakadabry* [MCzar], którą zamieszkuje *Mała Czarownica*. Nazwa ta zawiera w swojej strukturze fragment zaklęcia *abrakadabra* używanego przez baśniowe wróżki i pełni w tekście funkcję intertekstualną (por. konotację: *Mała Czarownica* → wróżka → *Chatka Abrakadabry* ‘miejsce zamieszkiwane przez bohaterkę, która czaruje i używa zaklęcia *abrakadabra*’). W takim ujęciu apelatywna podstawa toponimu, nawiązująca do umiejętności głównej bohaterki, stała się jednocześnie jej przezwiskiem – por. *Abrakadabra*.

Zastosowane przez autora i tłumacza opowiadań sposoby komunikowania treści za pomocą nazw miejscowych umożliwiają odbiorcom pozyskanie dodatkowej wiedzy o świecie przedstawionym, porządkują ich myśli i ułatwiają wnioskowanie. W takim też znaczeniu toponimy pełnią funkcje: dydaktyczną,

20 Nazwa fikcyjnego miejsca stała się też podstawą do kreacji dwóch chrematonimów – „*Nowiny Bezsensowskie*” i *Puchar Bezsensowska* – wpisanych w tekst opowiadania *Mała Dziwaczka*.

21 Por. „Jechał za to do **Mrozowa**. Krainy tak zimnej, że wszyscy jej mieszkańcy marzli przez cały rok” [MUPa].

informacyjną, kreatywną, metatekstową, poznawczą i semantyczną. Umiejętnie przetłumaczone nazwy miejscowe i nazwy obiektów zamieszkiwanych przez fikcyjne postaci, bezpośrednio nawiązujące do nazw osobowych, uzupełniają znaczeniowo ich charakterystyki.

3. Strategia semantycznego połączenia nazw osobowych z toponimami jako nośnik konotowanych znaczeń w literackiej przestrzeni komunikacyjnej

Przeprowadzona pod kątem funkcjonalności tekstotwórczej analiza nazw umożliwiła odsłonę użytej strategii onimicznej²², polegającej na kompilacji antroponimów i toponimów, których znaczenia wzajemnie się dopełniają, dając spójny obraz wyjątkowości świata przedstawionego i obowiązujących w nim wartości.

Zamysł twórczy tłumacza oddającego specyfikę pierwowzoru poświadczają przykłady wypowiedzi narratora, w których zestawiane ze sobą nazwy własne pełnią funkcje informacyjną i poznawczą, por.: „**Mała Gwiazdeczka** mieszkała w **Migotkowie**” [MGwi]; „[**Pan Bystrzak**] *Mieszkał w Bystrzakowie*” [PBys]; „**Mała Szczęściarka** mieszkała na szczycie pagórka, w **Podkowie**” [MSzcz]; „**Pan Leniuszek** mieszkał w Śpiochowie, **które było niezwykle rozleniwiającą i senną krainą**” [PLEn]; „**Mała Straszka** mieszkała [...] w domu zwanym **Strazkowo**. Po zmroku zwykle skradała się do doliny, dbając, aby nikt jej nie zauważył” [MStra]. Zastosowana asocjacja nazewnicza, oparta na metaforycznych i metonimicznych przeniesieniach znaczeń, przywołuje zamierzone konotacje treściowo-semantyczne.

Znaczenia metaforyczne konotowane są na bazie powtarzanych podstaw onimicznych zawartych w strukturze nazw identyfikujących bohaterów oraz związane z nimi miejsca, por. przyjęty model kreacji: *Pan Bystrzak* < *bystry* i nazwę *Bystrzakowo* ‘miejsce zamieszkiwane przez Bystrzaków’; *Straszka* < *strach* i nazwę rozszerzoną o komponent *-k-* (konektyw), por. *dom Strazkowo* ‘straszne miejsce; miejsce, w którym straszy’.

Metonimiczne przeniesienia obserwujemy w przykładach: *Mała Gwiazdeczka* < *gwiazda* ‘ciało niebieskie widoczne jako punkt świetlny na ciemnym niebie’ + ‘sławna w danym środowisku osobowość’; *Migotkowo* ‘miejsce, w którym wszystko migocze, mieni się w blasku światła, lśni jak gwiazda’ → miejsce sprzyjające realizacji marzeń; *Pan Leniuszek* < *leń* ‘człowiek leniwy’; *Śpiochowo*

22 Pojęcie *strategia onimiczna* interpretuję jako kompleks złożonych działań twórcy podporządkowanych pragmatyce tekstowej, a zmierzających do kontekstualnego użycia cech kategoryalnych nazw z różnych kategorii, wyjaśniania i dopełniania ich znaczeń, z jednoczesnym wyzyskaniem ich funkcji bądź kompilacji w kontekście. Efekt tych działań twórczych uatrakcyjnia przekaz, skracając też dystans na linii nadawca – odbiorca [por. Jędrzejko 1997].

‘miejsce leniwe i senne’ → miejsce przyjazne dla osób leniwych, które lubią długo spać. Dzięki semantycznym korelacjom nazw autor rozbudował charakterystykę bohaterów, wyróżniając też opisywane miejsca.

Analiza zaprezentowanych przykładów nazw własnych i ich motywacji skłania do mówienia w ich kontekście o komunikacyjnej formie sprzężenia zwrotnego: każdy z toponimów nawiązujący metaforycznie czy metonimicznie do nazwy osobowej – przez ich kolokacje – rozszerza motywację formalną nazwy, tworząc tym samym podstawę do onimicznej gry z odbiorcą.

Połączone znaczeniowo nazwy służą szczegółowej prezentacji bohatera dokonywanej przez pryzmat miejsca, w którym wszyscy mieszkańcy mają identyczne cechy, zob.: „**Pan Hałasek był** w rzeczy samej **nierzwykłe hałaśliwą osobą**. *Podobnie jak wszyscy mieszkańcy Łoskotowic, które rozciągały się u stóp wzgórza zamieszkiwanego przez Pana Hałaska*” [PHał]; por. też konotacje nazw *Pan Hałasek* i *Łoskotowice* < z *łoskotem* ‘z hukiem; głośno’ → miejsce skupiające ludzi z temperamentem; głośnych, hałaśliwych.

Nazwy własne kontekstualnie uzupełniające swe znaczenia w przetłumaczonej serii opowiadań Hargreavesa pełnią funkcje kreatywną i metatekstową. Tłumacz w ślad za autorem opowiadań, wyzyskując w narracji strategię semantycznego zespolenia nazw własnych z odmiennych kategorii onimicznych, opisuje konkretną sytuację bądź konkretne miejsce, które treściowo i fabularnie wiążą się z głównym bohaterem, por.: „*Pewnego letniego poniedziałkowego poranka Mała Czarodziejka przebudziła się w swojej sypialni w Chatce Abrokadabry. Bo tam właśnie mieszkała*” [MCzar]. Tą drogą zyskuje się też nowe, rozbudowane znaczenia, por.: *Mała Czarodziejka* (nazwa przywołująca postać baśniowej wróżki) + *Chatka Abrokadabry* ‘miejsce sprzyjające czarom’. Owa asocjacja nazewnicza ułatwia dziejącemu odbiorcy kojarzenie faktów, wyciąganie wniosków, łączenie w całość opisywanych wątków – percepcję i recepcję przekazu; staje się też skutecznym sposobem gry onimicznej w odgadywanie znaczeń oraz metodą przypisywania im określonych treści, które łączą opis zdarzeń z fikcyjną postacią i jej cechami.

Próba integracji znaczeniowej nazw ułatwia zmniejszenie dystansu na linii nadawca – odbiorca, które osiągnięte jest dzięki użyciu zwrotów adresatywnych w wypowiedzi oraz wykorzystaniu właściwości kategoryalnych partykuły²³,

23 Autor wyzyskał też właściwość kategoryalną partykuły *niestety*, zestawiając dwa opozycyjne semantycznie onimy, nazwę osobową z toponimem – por.: „*Niestety Pan Dobry* mieszka w *Okropkowie. Nikt tam nie jest taki jak Pan Dobry* [...]. *W Okropkowie nawet drzewa są okropne*. [...] *Pogoda w Okropkowie zawsze była okropna*” [PDob] – i uzyskując w ten sposób dodatkowe znaczenia. Nazwy te, umiejętnie wpisane w kontekst, pełnią funkcję wartościującą.

por.: „*Jak się zapewne domyślicie, pan Nonsensek mieszkał w Nonsensko-wie*” [PNon]; „*Ale musicie wiedzieć, że... To nie była jej wina. Działo się tak dlatego, że Mała Buntowniczką mieszkała w miejscu zwanym Mętlikowem, gdzie wszystko było tak niejasne i poplątane, że trudno było stwierdzić, gdzie jest prawo, a gdzie lewo*”²⁴ [MBun].

Powyższe fragmenty dowodzą, że semantycznie zespolone nazwy służą odsłonięciu mechanizmu ich powstania, co ukierunkowuje interpretację oraz ułatwia objaśnianie przyczyn zachowań bohatera. Za pośrednictwem toponimu (por. przykład [2]) podpowiada się np. czytelnikowi, że w sytuacji, w której człowiek nie ma wytyczonych reguł i granic, może czuć zagrożenie, brak poczucia bezpieczeństwa zaś przekłada się na jego irracjonalne postępowanie. W ten sposób narrator usprawiedliwia czyny mieszkanki *Mętlikowa*, którego rezydenci zachowują się równie nieadekwatnie do sytuacji, czemu sprzyja działający destrukcyjnie brak logiki i uporządkowania.

Skompilowane nazwy własne pełnią w kontekście wypowiedzi funkcje: dydaktyczną, kreatywną, metatekstową i poznawczą.

4. Wnioski

Onimy literackie w twórczości adresowanej do dziecięcego odbiorcy wymagają odpowiedniej „oprawy kreacyjnej”, która ułatwi recepcję i percepcję tekstu; nazwy własne w połączeniu z wypowiedziami narratora, podejmowanymi w tekście problemami, konstrukcją fabuły, charakterystykami bohaterów, opisami miejsc, wydarzeń i fikcyjnych sytuacji budują spójną wizję przedstawianego świata.

Przeprowadzona analiza wykazała, że przetłumaczone na język polski nazwy własne z cyklu opowiadań Hargreavesa stają się nośnikami subiektywnej oceny [por.: Grabias 1981: 56–62, Grzegorzczkowska 1979: 28], wykładnikami aprobaty (formacje melioratywne) lub niechęci (formacje pejoratywne); wtopione w świat przedstawiony opowiadań, „posiadają zdolność do wywoływania pewnych emocji u odbiorcy” [Kosyl 1983: 17], nie są pozbawione kontekstu [por. Kudra 2001: 10] i nie tracą swej wyrazistości oraz komunikatywności.

Działania tłumacza oraz inwencja twórcza autora, wyrażająca się w sposobie tworzenia nazw własnych oraz wpisywania ich w wypowiedź literacką, potwierdzają konkluzję Aleksandry Cieślikowej, która w jednej z syntez badawczych

24 Podobnie jak w wypadku nazwy osobowej, pisarz wskazuje także motywację przypisania krainie nazwy *Mętlikowo*: „W rzeczy samej, było to przedziwne miejsce. Robaki z *Mętlikowa* nie mieszkały pod ziemią. Żyły na drzewach! Pod ziemią za to mieszkały tutejsze ptaki! Aby kupić mętlikowski chleb, trzeba było odwiedzić rzeźnika. Bo piekarz sprzedawał banany!” [MBun].

stwierdza: „Nazwa obudowana tekstem wzbogaca go, ale też zostaje przez niego wzbogacona” [Cieslikowa 2001: 104–105].

Jedność semantyczną, syntaktyczną i pragmatyczną między sferą onimiczną a pozostałymi komponentami tekstowymi w cyklu opowiadań dodatkowo umacniają: obrany przez pisarza i realizowany przez tłumacza model kreacji nazw, sposoby wprowadzania motywacji onimicznej do tekstu i zastosowana strategia, oparta na semantycznej kompilacji nazw osobowych z nazwami wyróżniającymi przestrzeń literacką – toponimami.

Opis nazw osobowych i toponimów, które wynotowano z przetłumaczonych opowiadań dla dzieci, odsłonił kilka tendencji. Zarówno pisarz, jak i tłumacz, realizując przyjętą koncepcję świata przedstawionego, odwołali się do sfer: poznawczej, emocjonalnej, językowej i komunikacyjnej odbiorców. W ramach przyjętej konwencji gatunkowej tworzą historie, których bohaterowie (zarówno ci pierwszo-, jak i drugoplanowi czy epizodyczni) zostają wyróżnieni nazwami o czytelnych dla adresatów motywacjach formalnych, odwzorowujących swoiste dla dzieci w wieku przedszkolnym cechy charakteru i znamienne dla ich zachowań emocje. Kilka nazw osobowych przywołuje konkretne atrybuty fizyczne bohaterów – siłę, tężyźnię, wątłość, urok osobisty.

Za znamienne dla koncepcji twórczej autora – a kreatywnie oddaną w polskim tłumaczeniu przez Wróbla – uznać można tendencję do tworzenia seryjnych onimów powiązaną z wyborem modeli nazewniczych w akcie nominowania antroponimów i toponimów do roli wykładników tekstowych. Owa powtarzalność wyraża się w strukturach derywowanych, w nazwach powstałych w wyniku animizacji oraz nazwach stworzonych przy pomocy apelatywu wyspecjalizowanego w nazywaniu ludzi – *pan* – i komponowanych z użyciem leksemu *mały*.

Najbardziej produktywnym sposobem kreacji nazw wynotowanych z przełożonych na język polski opowiadań Hargreavesa jest derywacja sufiksalna. Twory derywowane słowotwórczo tłumacz komponował głównie przy pomocy formantów deminutywno-hipokorystycznych (*-ek // -ka, -aczek // -eczka, otka, -utki*), okazjonalnie także formantów augmentatywnych (*-alski, -uch*); służą ekspresji, subiektywnej ocenie i wartościowaniu. Potwierdzają też stosunek (często żartobliwy, ironiczny) autora do bohaterów i ich zachowań, których nie ocenia, pozostawiając tę kwestię odbiorcom. Takie same funkcje pełnią w tekście nazwy *Mała Uparciuszka, Mała Pomocnica* czy *Mała Wstydnisia*, będące wynikiem derywacji paradygmatycznej.

Równie produktywnym sposobem kreacji antroponimów jest derywacja semantyczna, w efekcie której powstały metaforyczne twory: *Mała Przylepa* oraz *Pan Galareta* wymyślone dla bohaterów pierwszoplanowych.

Postaciom epizodycznym przypisano nazwy typu *pan Harówka*, *pan Trud*, *pan Znój*, wskazujące na powtarzane przez bohaterów czynności bądź ich zachowania (*pan Bufon*), oraz nazwy takie jak *pan Boczek*, *pan Pędzel*, metaforycznie przywołujące określenia zawodów.

Odwzorowując dziecięcą konceptualizację świata, stworzono też kilka oryginalnych formacji – neologizmy nazewnicze typu *Mała Kłopotka* bądź *Pan Nonsensek*, kontaminacje, jak np. *doktor JużCiLepiej*, czy zestawienia, np. *Chatka Abrakadabry*, które przywołuje przezwisko głównej bohaterki – *Małej Czarownicy*.

Do grupy nazw osobowych komponowanych okazjonalnie należą nazwy charakteryzujące bohaterów epizodycznych – *dziadek Trocina* (antroponim zawierający wykładnik oznaczający stopień pokrewieństwa), *pan Robinson* (nazwisko zestawione z określeniem wyspecjalizowanym w nazywaniu ludzi), przezwisko *Zamyślony Czarodziej* oraz oryginalna formacja *Pan Kuku Na Muniu* o ekspresywnej podstawie leksykalnej zaczerpniętej z języka potocznego.

Tłumacz, dokonując próby oddania obrazu świata przedstawionego w języku autora, stworzył niejednorodne, interesujące strukturalnie i znaczeniowo nazwy miejsc. Do ich kreacji, obok interformantu *-k-* (*Bezsenskowo*, *Migotkowo*, *Okropkowo*, *Starszkowo*), wykorzystał sufiksy: *-ica* (*Zimnica*), *-owo* (*Maciupkowo*), *-owice* (*Móźgowice*, *Łoskotowice*). W ten sposób powstały określenia uplastyczniające i wartościujące obraz literackiej przestrzeni oraz rozwijające dziecięcą wyobraźnię; czynią one lekturę atrakcyjną poznawczo dla młodego odbiorcy.

Analiza antroponimów i toponimów wywodzących się z serii przełożonych na język polski opowiadań Hargreavesa pokazuje, że nazwa własna jest koherentna z tekstem na wielu płaszczynach kreacyjnych. Owa tendencja jest wyraźnie obecna w przyjętej przez autora i tłumacza strategii syntaktyczno-semantycznego zestawienia antroponimów z toponimami, które znaczeniowo korespondują ze sobą i kontekstualnie dopełniają swoje znaczenia.

Nazwy własne w polskojęzycznym przekładzie opowiadań Hargreavesa, obok nadrzędnej – semantycznej, uruchamiają w tekście także inne przenikające się funkcje: aluzyjną, ekspresywną, fatyczną, dydaktyczną, informacyjną, intertekstualną, kreatywną, humorystyczną, metatekstową, poznawczą i wartościującą.

Bibliografia

- Biolik Maria (2012), *Derywacja słowotwórcza w antroponimach przezwiskowych socjolektu młodzieżowego*, „Onomastica”, t. 56, s. 149–167.
- Cieślukowa Aleksandra (1993), *Nazwy własne w różnych gatunkach tekstów literackich*, w: *Onomastyka literacka*, red. Maria Biolik, Olsztyn, s. 33–39.
- Cieślukowa Aleksandra (2001), *Nazwa w tekście a tekst w nazwie*, w: *Semantyka tekstu artystycznego*, red. Anna Pajdzińska, Ryszard Tokarski, Lublin, s. 99–108.
- Dawidziak-Kładoczna Małgorzata (2015), *Mechanizmy kreacji onimów w literaturze dla dzieci (na przykładzie wybranych utworów)*, „Onomastica”, t. 59, s. 341–354. DOI: <https://doi.org/10.17651/ONOMAST.59.21>.
- Dziuban Anna (2009), *Nazwy własne w przekładach literatury dziecięcej na przykładzie „Opowieści z Narnii” Clive’a Staplesa Levisa*, „Prace Językoznawcze”, nr 1, s. 31–52.
- Gałkowski Artur (2018), *Onomastyka translatoryczna a translatoryka onomastyczna*, w: *Onomastyka – neohumanistyka – nauki społeczne*, red. Urszula Bijak, Halszka Górny, Małgorzata Magda-Czekaj, Kraków, s. 129–138. DOI: <https://doi.org/10.17651/ONOMAST2018.10>.
- Grabias Stanisław (1981), *O ekspresywności w języku*, Lublin.
- Graf Magdalena (2003), *Czas, przestrzeń i nazwy. Nowe ujęcie problemu funkcji lokalizacyjnej nazewnictwa literackiego*, „Onomastica”, t. 48, s. 63–73.
- Graf Magdalena (2011), *Współczesne badania onomastycznoliterackie – problemy i perspektywy*, w: *Studia onomastyczne i dialektologiczne*, red. Alicja Pihan-Kijasowa, Irena Sarnowska-Giefing, Poznań 2011, s. 61–81.
- Graf Magdalena (2015a), *Literackie nie-nazywanie. Onomastykon polskiej prozy współczesnej*, Poznań 2015.
- Graf Magdalena (2015b), *Onimiczna polifoniczność współczesnego tekstu literackiego – nowe spojrzenie na funkcję intertekstualną*, w: *Funkcje nazw własnych w kulturze i komunikacji*, red. Irena Sarnowska-Giefing, Mieczysław Balowski, Magdalena Graf, Poznań, s. 195–209.
- Grzegorzczkowska Renata (1979), *Zarys słowotwórstwa polskiego*, Warszawa 1979.
- Hejnowski Krzysztof (2015), *Iluzja przekładu*, Katowice.
- Jędrzejko Ewa (1997), *Strategie tekstotwórcze a gry językowe w literackich nazwach własnych*, w: *Gry w języku, literaturze i kulturze*, red. Ewa Jędrzejko, Urszula Żydek-Bednarczuk, Katowice, s. 65–76.
- Kosyl Czesław (1978), *Metaforyczne użycie nazw własnych*, w: *Z zagadnień współczesnego języka polskiego*, red. Mieczysław Szymczak, Wrocław, s. 133–143.
- Kosyl Czesław (1983), *Forma i funkcja nazw własnych*, Lublin.
- Kudra Barbara (2001), *Kreatywność leksykalna w dyskursie politycznym polskiej prasy lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych*, Łódź.
- Lewicki Roman (2017), *Zagadnienia lingwistyki przekładu*, Lublin.

- Nowak Marta (2017), *Tłumacz jako autor tytułów filmów i seriali*, „Białostockie Archiwum Językowe”, nr 17, s. 151–161. DOI: <https://doi.org/10.15290/baj.2017.17.09>.
- Perek Marzena (1997), *Literacki przekład nazw własnych*, „Onomastica”, t. 42, s. 215–237.
- Rymut Kazimierz (1993), *Onomastyka literacka a inne dziedziny badań nazewniczych*, w: *Onomastyka literacka*, red. Maria Biolik, Olsztyn, s. 15–19.
- Rzetelska-Feleszko Ewa (1993), *Perspektywy badawcze onomastyki literackiej*, w: *Onomastyka literacka*, red. Maria Biolik, Olsztyn, s. 21–26.
- Saganiak Agnieszka (2016), *Nazwy własne (antroponimy) w polskich przekładach powieści filozoficznej Voltaire’a „Candide ou l’optimisme”*, „Meluzyna. Dawna Literatura i Kultura”, nr 2, s. 61–75. DOI: <https://doi.org/10.18276/me.2016.2-05>.
- Seweryn Agnieszka (2021), *Lis, a może lisica? O przekładzie osobowych nazw własnych w „Małym Księciu” Antoine’a de Saint-Exupéry’ego*, „Tertium”, nr 2, s. 111–138. DOI: <https://doi.org/10.7592/Tertium.2021.6.2.201>.
- Siwiec Adam (2018), *Nazwy własne od (literackiej) kuchni. Onomastyczne aspekty pisarstwa Marka Słyka na przykładzie powieści „W barszczu przygód”*, „Onomastica”, t. 62, s. 33–55. DOI: <https://doi.org/10.17651/ONOMAST.62.2>.
- Szczęsny Anna (2011), *Embarras de choix – nazwy własne jako odwieczny problem w dydaktyce tłumaczenia pisemnego. Między normą a uzusem (na przykładzie tekstów polskich i rosyjskich)*, „Rocznik Przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu”, nr 6, s. 193–210. DOI: <https://doi.org/10.12775/RP.2011.014>.
- Szczęsny Anna (2017), *Tradycja, tłumaczenie czy transkrypcja? O mikrotoponimach i antroponimach z perspektywy dydaktyki tłumaczenia*, „Komunikacja Specjalistyczna”, nr 13, s. 61–78.
- Szczęsny Anna (2021), *Nazwy własne w przestrzeni miejskiej jako problem przekładowy. Spojrzenie tłumacza praktyka i dydaktyka tłumacza*, „Rocznik Przekładoznawczy”, nr 16, s. 303–339. DOI: <https://doi.org/10.12775/RP.2021.014>.
- Szmydtowa Zofia (1955), *Czynniki rodzime i obce w przekładzie literackim*, w: *O sztuce tłumaczenia*, red. Michał Rusinek, Wrocław, s. 111–126.
- Tabakowska Elżbieta (1999), *O przekładzie na przykładzie. Rozprawa tłumacza z „Europą” Normana Daviesa*, Kraków.
- Venuti Laurence (1995), *Translator’s Invisibility. A History of Translation*, Londyn.
- Wolnicz-Pawłowska Ewa (2014), *Nazwy własne w przekładzie. Zarys problematyki*, „Poznańskie Spotkania Językoznawcze”, nr 27, s. 201–214. DOI: <https://doi.org/10.14746/psj.2014.XXVII.17>.

dr hab. Izabela Łuc, prof. UŚ – Instytut Językoznawstwa, Uniwersytet Śląski w Katowicach. Zainteresowania naukowe: onomastyka (w tym literacka), pragmatyka językowa, polszczyzna konsumpcyjna, nowe zjawiska w języku i kulturze języka.